

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

[Handwritten signature] проф. Омельченко С.О.
«23» вересня 2021 р.

ВІТЯГ

з протоколу фахового семінару спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
від 16 вересня 2021 року

ПРИСУТНІ: **Бондаренко В.І.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти; **Стешенко В.В.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти; **Вовк Н.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти; **Лихолат О.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти; **Пшеничний М.В.** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти; **Погорелов М.Г.** – доктор філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта, старший викладач кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти; **Гаврілова Л.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти; **Хижняк І.А.** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти, професор кафедри теорії і практики початкової освіти; **Бескорса О.С.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Ішутіна О.Є.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Хващевська О.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Ябурова О.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; аспіранти кафедри.

ЗАПРОШЕНІ: **Омельченко С. О.** – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДДПУ; **Набока О.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ; **Воронова Н.С.** – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін; **Цибулько Л.Г.** – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки; **Шульга Т. В.** – кандидат педагогічних наук, завідувач аспірантури ДДПУ.

Головуючий на засіданні: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти **Бондаренко В.І.**

Секретар засідання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти **Вовк Н.В.**

Головуючий: Шановні присутні!

На порядку денному передзахист дисертації аспірантки кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти **Хмарної Лілії Віталіївни «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Роботу виконано в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – Гаврілова Людмила Гаврилівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ ДДПУ.

Рецензенти:

Хижняк Інна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти.

Бескорса Олена Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

СЛУХАЛИ:

1. Головуючого на фаховому семінарі спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти – доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти, Бондаренка В.І., який повідомив, що Хмарна Лілія Віталіївна, народилась 07 жовтня 1985 року, м. Покровськ Донецької області, України.

У 2005 році закінчила Артемівське музичне училище імені Івана Карабиця за спеціальністю «Музичне мистецтво» і здобула кваліфікацію викладач (фортепіано); концертмейстер; артист ансамблю.

У 2012 році закінчила КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», отримала базову вищу освіту за напрямом підготовки «Музичне мистецтво» та здобула кваліфікацію бакалавра вчителя музичного мистецтва.

У 2013 році закінчила з відзнакою магістратуру Харківської державної академії культури і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Музичне мистецтво» та здобула кваліфікацію магістр мистецтвознавства, викладач.

З 2009 по 2010 рр. працювала на посаді керівника вокального гуртка у

Центрі творчості та дозвілля м. Красноармійська, з 2010 р. педагогом-організатором та вчителем музичного мистецтва в Красноармійському навчально-виховному комплексі. Має кваліфікаційну категорію «спеціаліст першої категорії» (наказ № 136 від 24.03.2017 р. по НВК №1 Покровської міської ради).

З 03.09.2017 р. працювала на посаді методиста відділу культури та естетики Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

З 17.06.2020 р. переведено на посаду старшого викладача кафедри суспільно гуманітарної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

З жовтня 2018 року по теперішній час – аспірантка заочної форми навчання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Основні положення дисертаційної праці відображено в 16 публікаціях (з них 13 – одноосібних), зокрема: 3 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в періодичному виданні зарубіжної країни; 1 навчально-методичний посібник; 11 публікацій апробаційного характеру (матеріали конференцій та інші видання).

Тему затверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 5 від 20 грудня 2018 р.).

Слово надається Хмарній Л. В. для викладу основних положень дисертаційної роботи, яка виконана у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

2. Хмарна Л.В., яка виклала основний зміст дисертації «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти» та загальні висновки, що були здобуті в результаті здійсненого ним дослідження.

Хмарна Л.В.: Шановний головуєчий, шановні присутні, дозвольте ознайомити вас із результатами проведеного дисертаційного дослідження на тему «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти» зі спеціальності 015 Професійна освіта.

На сьогодні, в умовах інформаційної війни та жорстких реалій українського інформаційного простору з численними прикладами поширення неправдивої, неперевіреної, «фейкової» інформації з багатьох гострих питань сьогодення медіаосвіта та медіаграмотність стали необхідними складниками загальної інформаційної культури особистості, компонентами якісних освітніх програм вищої школи, увійшли до переліку ключових компетентностей XXI століття. Формування медіаграмотності наразі починається з наймолодшого віку, компоненти медіаосвіти поступово входять до змісту всіх шкільних дисциплін. Медіаграмотність наразі є базовим елементом політики в сфері споживання інформації, вона має охоплювати всі категорії людей

протягом усього їхнього життя, для того щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа. Це стосується в першу чергу вчителів, які особливим чином впливають на формування свідомості майбутніх громадян. Для вирішення означеної проблеми, враховуючи залежність молоді від соціальних мереж, специфіку сучасного інформаційного простору, слід надати вчителям уміння орієнтуватися в медійних потоках, критично аналізувати інформацію мас-медіа, розуміти соціокультурний контекст функціонування медіа. Йдеться про розв'язання проблеми формування медіаграмотності вчителів у закладах післядипломної освіти, зокрема вчителів освітньої галузі «Мистецтво», оволодіння ними спеціальними знаннями, вміннями, навичками у сфері медіа. Актуальність і доцільність розв'язання проблеми формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в умовах становлення Нової української школи в системі післядипломної педагогічної освіти доведена низкою виявлених під час наукових пошуків суперечностей.

Суперечності наведені на слайді:

- між підвищенням вимог закладів загальної середньої освіти до рівня медіаграмотності учителів мистецьких дисциплін в умовах зростання ролі медіавпливів у суспільстві та незадовільним реальним станом медіапідготовки фахівців освітньої галузі «Мистецтво», які в переважній більшості неготові до ефективного застосування сучасних медіа та невмотивовані в набутті медіаграмотності;

- між вимогами сучасних освітніх програм до інтеграції елементів медіаосвіти та медіаграмотності в усі шкільні дисципліни, в тому числі мистецької освітньої галузі, та практичною відсутністю навчально-методичного забезпечення цього процесу;

- між можливостями неформальної освіти, зокрема тренінг-навчання, масових відкритих онлайн-курсів, засобів цифрових технологій у формуванні медіаграмотності вчителів та відсутністю відповідних навчально-методичних розробок та рекомендацій.

На наступному слайді представлено науковий апарат дослідження.

Об'єкт дослідження – формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – модель формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічні умови її реалізації.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічних умов її реалізації.

Відповідно до поставленої мети та предмету дослідження було вирішено такі завдання:

1. У ході дослідження формування медіаграмотності вчителів мистецьких

дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти, на підставі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел надано сучасне тлумачення понять «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіакультура», «медіаосвіта».

Вивчення нормативно-правової документації, наукових розвідок з теоретичних аспектів вивчення медіаграмотності, матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій, власний досвід педагогічної діяльності дозволив засвідчити, що в Україні від початку 2010-х років йде активне впровадження медіаграмотності в освіту. У даному дослідженні ключове поняття медіаграмотності ми розуміємо, спираючись на визначення, наведене в оновленій Концепції впровадження медіаосвіти в Україні: «медіаграмотність – складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують».

Важливо також було з'ясувати сутність понять медіакомпетентність, медіакультура, медіаосвіта, визначити їх співвідношення та ієрархічну підпорядкованість.

Поняття медіакомпетентності ми тлумачимо, виходячи із прийнятого в Україні загального розуміння категорії компетентності (здатність розуміти, аналізувати й оцінювати зміст медіа, уміння використовувати медіа під час навчання і дозвілля, бути співтворцем особистого змісту в мас-медіа, володіти навичками самопрезентації та спілкування з іншими користувачами медіа і, якщо потрібно, уміти критично оцінювати власну медіаактивність).

Медіакультуру розглядаємо як складник загальної культури особистості (система потреб, орієнтацій, знань, умінь, навичок та інших соціальних характеристик особистості, сформованих і розвинених у процесі перебування у медіасередовищі з використанням засобів мас-медіа заради отримання соціальної інформації).

Медіаосвіта, як зазначено в усіх міжнародних документах, є частиною основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та інструмент підтримки демократії. Це специфічна й автономна галузь знань у педагогічній теорії та практиці, пов'язана з навчанням теорії та практичних умінь для опанування сучасних медіазасобів.

На сьогодні до наукового обігу введено більш широке поняття медіаінформаційної грамотності (МІГ), що полягає у поєднанні традиційних концептів «медіаграмотності» та «інформаційної грамотності» в спільний концепт.

2. Згідно з другим завданням, на підставі огляду й аналізу наявних

вітчизняних та зарубіжних розвідок у сфері медіаграмотності вчителів освітньої галузі «Мистецтво», а також тлумачення загальних понять медіаграмотності, медіакомпетентності та медіакультури поняття «медіаграмотність учителів мистецьких дисциплін» було розтлумачено як здатність особистості свідомо сприймати і критично оцінювати мистецьку інформацію, отриману із різних медіа; орієнтуватися в жанрах та особливостях мови мистецтв (візуальних та звукових), що використовуються для впливу на свідомість аудиторії; володіти вміннями й навичками аналізу та створення власних медіаресурсів з допомогою цифрових технологій; мати сформовані художньо-естетичні ціннісні орієнтири. У структурі досліджуваного педагогічного явища, враховуючи думки вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріали нормативних документах Європейської комісії та ЮНЕСКО, виділено три компоненти: когнітивний, праксеологічний, особистісний.

Було також визначено критерії сформованості кожного компоненту з відповідними показниками, що дозволило перейти до процесу моделювання формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти.

3. Для забезпечення системного бачення процесу формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін розроблено модель цього процесу, що складається із цільового, змістово-технологічного та діагностичного блоків. Відзначимо, що побудова моделі обумовлена соціальним замовленням суспільства на медіаграмотного вчителя мистецьких дисциплін. До цільового блоку моделі включено мету, завдання, а також методологічне підґрунтя, до якого увійшли андрагогічний, аксіологічний, акмеологічний, діяльнісний, системний, компетентнісний підходи.

Змістово-технологічний блок моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти вмістив структурні компоненти досліджуваного явища, сформульовані педагогічні умови ефективного формування досліджуваного педагогічного явища:

- розвиток мотивації до формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, усвідомлення специфіки використання медіа на уроках мистецької освітньої галузі;

- надання вчителям мистецьких дисциплін комплексу базових та специфічних мистецьких знань з медіаграмотності;

- використання тренінгових технологій для формування вмінь і навичок практичного застосування матеріалів з розвитку медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво», застосування наявних та створення власних цифрових освітніх ресурсів з медіаграмотності

До другого блоку моделі включено також навчально-методичне забезпечення педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти.

У діагностичний блок моделі включено засоби моніторингу медіаграмотності вчителів освітньої галузі «Мистецтво» на основі критеріїв її сформованості (мотиваційно-ціннісного, інформаційно-знанневого та діяльнісно-комунікативного) з відповідними показниками та схарактеризованих рівнів сформованості медіаграмотності (початковий, базовий, поглиблений, творчий).

4. У відповідності до 4 завдання було розроблено навчально-методичне забезпечення педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. До нього увійшли засоби неформальної освіти: дистанційний курс «Медіаграмотність на уроках мистецтва», побудований з урахуванням аналізу наявних масових відкритих онлайн-курсів (МООС) та курсів навчальних програм курсів/факультативів з медіаграмотності, розміщений в Google Classroom, та онлайн-тренінг «Вчимося медіаграмотності в online», розроблений на основі широкого використання онлайн-ресурсів. Також було підготовлено навчально-методичний посібник «Онлайн-інструменти для формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін».

5. П'яте завдання полягало в експериментальній перевірці ефективності спроектованої моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічних умов її реалізації. На аналітичному етапі нами було вивчено стан сформованості медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін. На підставі розробленої критеріально-рівневої бази та обраного діагностичного інструментарію (комп'ютерне тестування, анкетування, спостереження, бесіди, творчі завдання) встановлено й проаналізовано вихідний рівень сформованості досліджуваного явища. Результати діагностики засвідчили, що на цьому етапі педагогічного експерименту більшість респондентів мали початковий та базовий рівні сформованості медіаграмотності за всіма визначеними критеріями.

Експериментальне впровадження моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічних умов її реалізації відбувалось через уведення до курсів підвищення кваліфікації вчителів освітньої галузі «Мистецтво» дистанційного курсу «Медіаграмотність на уроках мистецтва», розміщеного в Google Classroom, онлайн-тренінга «Вчимося медіаграмотності в online», а також залучення матеріалів навчально-методичного посібника «Онлайн-інструменти для формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін».

Наприклад, для розвитку мотивації вчителів ми використовували онлайн-посібники та онлайн-ігор з медіаграмотності. Серед них:

1. Онлайн-гра «Медіазнайко», розміщена на порталі «Медіаосвіта і медіаграмотність» Академії Української Преси (<http://medialiteracy.org.ua/>), що надає можливість «прокачати» базові навички медіаграмотності.

2. Онлайн-гра «Медіаграмотна місія» (Media Literacy Mission)

(http://irex.mocotms.com/ml_game/story_html5.html), результат реалізації проєкту «Програма медіаграмотності для громадян», який виконувався за підтримки глобального фонду миру та безпеки, уряду Канади (DFATD Canada) та ін.

Для забезпечення вчителів ґрунтовними знаннями в галузі медіаграмотності на уроках мистецтва залучалися матеріали дистанційного курсу та навчально-методичного посібника. Крім того, враховуючи переважаючий онлайн-формат спілкування, вчителі опановували численні сервіси для створення власних медіаресурсів.

Аналіз результатів експериментальної роботи на контрольному (результативному) етапі дослідження дозволив виявити позитивну динаміку рівнів сформованості медіаграмотності в учителів експериментальної групи, на відміну від кількісних показників контрольної групи. Перевірка отриманих результатів методами математичної статистики підтвердила ефективність розробленої моделі формування медіаграмотності вчителі мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічних умов її реалізації, що сприяло професійному зростанню вчителів, розвитку їхнього критичного мислення, формуванню медіаумінь та медіанавичок.

Підсумовуючи, зазначимо, що дисертаційне дослідження має передусім практичну значущість, яка полягає в удосконаленні змісту підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. Основні положення, результати й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані вчителями освітньої галузі «Мистецтво», викладачами закладів вищої педагогічної освіти, науковцями для подальшого обґрунтування теоретичних і методичних засад формування медіаграмотності, для створення власних освітніх медіаресурсів та впровадження їх у професійну діяльність. Дякую за увагу!

Здобувачка відповіла на запитання.

Доктор педагогічних наук, доцент Воронова Н.С.: Шановний здобувач, скажіть, як відбувалось формування контрольних та експериментальних груп, як визначалась однорідність вибірки респондентів?

Хмарна Л.В.: Дякую за запитання! Оскільки в нашому дослідженні з формування медіаграмотності йдеться про вчителів, які викладають мистецькі дисципліни на сучасному рівні, у відповідності до вимог сьогодення, ми працювали з тими, хто викладає інтегрований курс «Мистецтво», тим більше, що переважна більшість шкіл переходить від окремого викладання музики та образотворчого мистецтва саме до інтегрованого курсу. Це було важливо, тому що ми обговорювали з експериментальною групою вчителів мистецтво фотографії, кіно, телебачення, мультиплікацію, тобто візуальні та аудіовізуальні мистецтва, більшість із яких є синтетичними за своєю природою.

Усього в експериментальному дослідженні брали участь 220 вчителів

мистецьких дисциплін закладів загальної середньої освіти, які підвищували кваліфікацію в Донецькому та Житомирському інститутах післядипломної педагогічної освіти. Крім того для експертного оцінювання та апробації розробленого діагностичного інструментарію було залучено викладачів кафедри музики і хореографії, кафедри теорії і практики початкової освіти факультету початкової, технологічної та професійної освіти, деяких інших кафедр ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», а також здобувачів бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти названого факультету, зокрема зі спеціалізації «Мистецтво».

Доктор педагогічних наук, професор Цибулько Л.Г.: Однією із педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін вами справедливо визначено необхідність розвитку мотивації вчителів, усвідомлення специфіки використання медіа на уроках мистецької освітньої галузі. Як ви розвивали мотивацію, які засоби було використано?

Хмарна Л.В.: Дякую за запитання! Для розвитку мотивації ми намагалися залучити вчителів до онлайн-матеріалів з медіаграмотності, передусім, до онлайн-посібників та онлайн-ігор. Серед них:

1. Онлайн-гра «Медіазнайко», розміщена на порталі «Медіаосвіта і медіаграмотність» Академії Української Преси, що надає можливість «прокачати» базові навички медіаграмотності.

2. Онлайн-гра «Медіаграмотна місія» (Media Literacy Mission), результат реалізації проєкту «Програма медіаграмотності для громадян».

Це також: Гра «365° за шкалою медіаграмотності», розроблена командою Академії української преси в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»; онлайн-гра «Пригоди Літератуса», мультимедійний онлайн-посібник «МедіаДрайвер», рефлексивна гра Т. Іванової «Секрет Джованні», також розроблена в межах проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

Надзвичайно корисним і мотивуючим на занурення в медіаграмотність для вчителів освітньої галузі «Мистецтво» є онлайн-курс К. Бабенко «Розвиток критичного, логічного і креативного мислення засобами мистецтва», розміщений на сайті освітньої платформи «На урок». Все це мотивувало вчителів на самоосвіту і саморозвиток в галузі медіаграмотності. Також ми звертали увагу на відкриті онлайн-курси на платформах Prometheus та EdEra «Медіаграмотність для освітян», «Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності», «Фактчек: довіряй-перевірй».

Кандидат педагогічних наук, доцент Вовк Н.В.: Скажіть, з якими труднощами вам довелося зіткнутися при проведенні педагогічного експерименту?

Хмарна Л.В.: Дякую за запитання! Наразі значно збільшилося

урізноманітнення навчальних матеріалів з напрямку формування медіаграмотності в учасників освітнього процесу за рахунок того, що постійно з'являються альтернативні медіапроекти. З огляду на це виникає декілька актуальних проблем:

– по-перше, складно обрати актуальний навчальний матеріал щодо формування медіаграмотності сучасних освітян, бо існує значна відмінність у рівні сформованості критичного мислення та медіанавичок;

– по-друге, створити умови, що забезпечують практичну медіадіяльність учителів мистецьких дисциплін, зокрема ефективну медіакомунікацію. Показники цього критерію: навички пошуку, сприйняття, оцінювання й критичного аналізу медіаінформації, її соціального, комерційного, культурного контексту; навички створення власної медіапродукції та організації медіадіяльності в онлайн-форматі; навички безпечної поведінки в Інтернеті, цифрової комунікації.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: У вашому дослідженні розглянуто декілька теоретичних понять із сфери медіа: медіаграмотність, медіакомпетентність, медіакультура. Поясніть, наскільки і чим вони відрізняються, і як вони підпорядковуються один одному?

Хмарна Л.В.: Дякую за запитання! На нашу думку у співвідношенні понять медіакомпетентності та медіаграмотності наявна підпорядкованість другого першому: виходячи із тлумачення загального поняття компетентності як набутої у процесі навчання інтегральної здатності особистості, яка складається із знань, умінь, навичок, досвіду, цінностей і ставлень, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці, грамотність входить до складу компетентності. У той самий час компетентність є передумовою культури, спрямованою на засвоєння і практичну реалізацію культурних надбань особистості, тож медіакомпетентність підпорядковується медіакультурі. Саме це зазначено в Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, згідно з якою медіакомпетентність є певним рівнем медіакультури. Отже, медіакомпетентність вміщує медіаграмотність, входить до складу медіакультури й формується засобами медіаосвіти.

Кандидат педагогічних наук, доцент Ішутіна О.Є.: Які методи були використані для діагностичного вимірювання медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін і уточність, будь ласка, це авторські методи, чи ви користувались відомими методиками?

Хмарна Л.В.: Дякую за запитання! Для перевірки рівнів сформованості медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін було використано комп'ютерне тестування, анкетування, спостереження, бесіди, творчі завдання. Переважна більшість завдань були авторськими. Крім того, нами було модифіковано деякі опитувальники з медіаграмотності, які застосовують відомі

фахівці у галузі медіа (наприклад, Найдьонова, Іванов, Строй).

Вважаємо ефективною модель вимірювання індексу медіаграмотності – тобто рівень вміння свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, а також користуватися розмаїттям розроблена Громадською організацією «Детектор медіа». В основу моделі індексу медіаграмотності було покладено концепцію Лена Мастермана та результати якісного етапу дослідження «Практики медіаспоживання українців: концептуальна розробка індексу медіаграмотності аудиторії», підготовленого на замовлення ГО «Детектор медіа» у січні 2020 року старшою науковою співробітницею Інституту соціології НАН України Мартою Наумовою. Далі дослідницька агенція «Info Sapiens» на замовлення «Детектора медіа» провела у грудні 2020 – січні 2021 року кількісне репрезентативне для всієї України опитування. Щоб оцінити рівень медіаграмотності, респондентів опитували за переліком питань, розподілених на чотири категорії:

1. Розуміння ролі медіа в суспільстві, глибини його впливу; уявлення про роботу медіаіндустрії та сприйняття українського медіаландшафту; обізнаність у питаннях регулювання медіасередовища та ставлення до суспільного мовлення.

2. Власне використання медіа – кількість джерел інформації, які використовують респонденти, тривалість знайомства з новинами в день тощо;

3. Цифрова компетентність – розуміння особливостей функціонування й термінології нових медіа, навички цифрової безпеки та створення власного медіаконтенту;

4. Чутливість до медіаконтенту – до дезінформації/фейкових новин; прихованої реклами, замовних матеріалів та маніпуляцій.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О.Г.: В якості методологічного підґрунтя моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти вами виокремлено акмеологічний підхід. Поясніть, будь ласка, його значення для вашого дослідження.

Хмарна Л.В.: Дякую за запитання! Як відомо, поняття «акме» (від дав.-гр. ακμή – найвища точка, вершина) означає особливий стан розвитку особистості, що характеризується її зрілістю, досягненням найвищих показників в особистісно-соціальному розвитку, професійній діяльності, творчості. Педагогічна акмеологія як галузь наукового знання, об'єктом вивчення якої є людина в динаміці самоактуалізації її творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в освіті й професійній діяльності.

Акмеологічний підхід є надзвичайно важливим у професійному розвитку вчителів освітньої галузі «Мистецтво», оскільки він затверджує значущість професійних досягнень, у тому числі мистецьких звершень, сприяє вдосконаленню форм і методів мистецької освіти. Як влучно зазначає

Алла Козир, цей підхід сприяє активізації внутрішнього потенціалу вчителів мистецтва (мотиваційно-цільової сфери їх особистості, здібностей, вольових якостей, самосвідомості), як умови сходження особистості до свого акме-рівня, що актуально для побудови форм і методів підвищення кваліфікації педагогів.

Головуючий на засіданні – доктор педагогічних наук, професор Бондаренко В.І. запропонував розпочати обговорення результатів дослідження Хмарної Лілії Віталіївни.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ Людмила Гаврилівна Гаврілова.

1. Характеристика особистості здобувача.

Хмарна Лілія Віталіївна у 2005 році закінчила Артемівське музичне училище імені Івана Карабиця за спеціальністю «Музичне мистецтво» і здобула кваліфікацію викладач (фортепіано); концертмейстер; артист ансамблю. У 2012 році закінчила КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», отримала базову вищу освіту за напрямом підготовки «Музичне мистецтво» та здобула кваліфікацію бакалавра вчителя музичного мистецтва. У 2013 році закінчила з відзнакою магістратуру Харківської державної академії культури і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Музичне мистецтво» та здобула кваліфікацію магістр мистецтвознавства, викладач. З 2009 по 2010 рр. працювала на посаді керівника вокального гуртка у Центрі творчості та дозвілля м. Красноармійська, з 2010 р. педагогом-організатором та вчителем музичного мистецтва в Красноармійському навчально-виховному комплексі. Має кваліфікаційну категорію «спеціаліст першої категорії» (наказ № 136 від 24.03.2017 р. по НВК №1 Покровської міської ради). З 03.09.2017 р. працювала на посаді методиста відділу культури та естетики Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. З 17.06.2020 р. переведено на посаду старшого викладача кафедри суспільно гуманітарної та медійної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. З жовтня 2018 року по теперішній час – аспірантка кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». За темою дисертаційної роботи опубліковано 16 наукових праць, (з них 13 – одноосібних), зокрема: 3 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в періодичному виданні зарубіжної країни; 1 навчально-методичний посібник; 11 публікацій апробаційного характеру (матеріали конференцій та інші видання).

2. Виконання освітньо-наукової програми.

Здобувачем *Хмарною Л. В.* повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний

університет» за наступними дисциплінами: «Філософія науки та методологія дослідження» (180 годин, 6 кредитів), «Англійська мова наукового та професійного спрямування» (240 годин, 8 кредитів), «Сучасні технології дослідження» (180 годин, 6 кредитів), «Теорія і методика професійної освіти» (150 годин, 5 кредитів), «Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті» (150 годин, 5 кредитів), «Педагогічні технології в професійній освіті» (5 кредитів / 150 годин), «Теорія і практика формування змісту професійної освіти» (5 кредитів / 150 годин), «Стратегічний менеджмент в освіті» (150 годин, 5 кредитів), «Компетентнісний підхід у сучасній освіті» (150 годин, 5 кредитів), «Практика (асистентська)» (300 годин, 10 кредитів), що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Здобувачем *Хмарною Л.В.* здобуто глибинні знання зі спеціальності (240 кредитів ЄКТС): пройдено цикли загальної та професійної підготовки, набуто практичних навичок у професійній (аналітичній, викладацькій, науково-дослідницькій, консультативній, комунікативній, організаційно-методичній, виховній) діяльності, умінь вирішувати актуальні проблеми сьогодення в педагогічній науці.

Хмарна Л.В. проявила себе наполегливим, відповідальним науковцем, своєчасно виконувала всі розділи індивідуального навчального плану, відвідувала лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники кафедри.

Здобувач *Хмарна Л.В.* оволоділа загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (20 кредитів ЄКТС).

Під час виконання освітньо-наукової програми аспірантури здобувач *Хмарна Л.В.* набула універсальних навичок дослідника (180 кредитів ЄКТС), зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. *Хмарною Л.В.* здобуто мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (*англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності*) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (8 кредитів ЄКТС). Здобувачем *Хмарною Л.В.* здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та

дослідницько-інноваційної діяльності. *Хмарна Л.В.* оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провела власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

3. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).

Індивідуальний план наукової роботи здобувача *Хмарної Л.В.* був затверджений рішенням Вченої ради університету від 11.10.18р., протокол №3. Науковий керівник: Гаврілова Людмила Гаврилівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики початкової освіти. Термін виконання роботи: 2018 – 2022 роки.

Здобувач *Хмарна Л.В.* своєчасно виконувала всі розділи індивідуального плану наукової роботи в установлені терміни. Своєчасність та повнота виконання індивідуального плану аспіранта підтверджена результатами піврічної проміжної, підсумкової (річної) та заключної атестації. Відповідально ставилась до поставлених завдань. Зокрема, своєчасно і в повному обсязі провела усі види досліджень із застосуванням сучасних методів.

4. Актуальність дисертації.

Здобувачем *Хмарною Л.В.* сумісно із науковим керівником за результатами проведеного пошуку та аналізу наукової літератури в обсязі 320 джерел (наукові статті, посібники, підручники, тези доповідей конференцій, інтернет-джерела та ін.) визначено актуальність проблеми формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін закладів загальної середньої освіти, оскільки на сьогодні, в умовах інформаційної війни та жорстких реалій українського інформаційного простору з численними прикладами поширення неправдивої, неперевіреної, «фейкової» інформації з багатьох гострих питань сьогодення медіаосвіта та медіаграмотність стали необхідними складниками загальної інформаційної культури особистості, компонентами якісних освітніх програм вищої школи, увійшли до переліку ключових компетентностей ХХІ століття. Медіаграмотність є базовим елементом політики в сфері споживання інформації, вона має охоплювати всі категорії людей протягом усього їхнього життя, для того щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа. Це стосується в першу чергу вчителів, які особливим чином впливають на формування свідомості майбутніх громадян. Для вирішення означеної проблеми, враховуючи залежність молоді від соціальних мереж, специфіку сучасного інформаційного простору, слід надати вчителям уміння орієнтуватися в медійних потоках, критично аналізувати інформацію мас-медіа, розуміти соціокультурний контекст функціонування медіа. Йдеться про розв'язання проблеми формування медіаграмотності вчителів у закладах післядипломної освіти, зокрема вчителів освітньої галузі «Мистецтво», оволодіння ними спеціальними знаннями, вміннями, навичками у сфері медіа.

На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

5. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до комплексної теми наукових досліджень «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307), комплексної теми «Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації – 0115U003313), що розроблюється у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», а також Всеукраїнського проєкту «Вивчай і розрізняй: інфо-медійна грамотність», який реалізується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX).

6. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Здобувачем *Хмарною Л. В.:*

– *уперше* спроектовано модель формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та визначено педагогічні умови її реалізації (розвиток мотивації до формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, усвідомлення специфіки використання медіа на уроках мистецької освітньої галузі; надання вчителям мистецьких дисциплін комплексу базових та специфічних мистецьких знань з медіаграмотності; формування вмій і навичок практичного застосування матеріалів з розвитку медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво», використання наявних та створення власних цифрових освітніх ресурсів з медіаграмотності); до вітчизняного наукового обігу введено поняття «медіаграмотність вчителів мистецьких дисциплін» як здатність особистості свідомо сприймати і критично оцінювати мистецьку інформацію, отриману із різних медіа; орієнтуватися в жанрах та особливостях мови мистецтв (візуальних та аудіовізуальних), що використовуються для впливу на свідомість аудиторії; володіти вміннями й навичками аналізу та створення власних медіаресурсів з допомогою цифрових технологій; мати сформовані художньо-естетичні ціннісні орієнтири;

– *уточнено* теоретичні дефініції «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіакультура», «медіаосвіта» тощо;

– *удосконалено* форми і методи формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін під час підвищення кваліфікації в закладах післядипломної педагогічної освіти;

– *конкретизовано* компонентну структуру медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в єдності когнітивного, праксеологічного, особистісного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища;

– *подальшого розвитку* набув діагностичний інструментарій вивчення медіаграмотності вчителів освітньої галузі «Мистецтво».

Практичне значення дослідження полягає у: вдосконаленні змісту професійного розвитку вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти, передусім реалізацією педагогічних умов формування їхньої медіаграмотності; розробленням навчально-методичного забезпечення, до якого увійшли: дистанційний курс «Медіаграмотність на уроках мистецтва», розміщений в середовищі Google Classroom; онлайн-тренінг «Вчимося медіаграмотності в online» та навчально-методичний посібник «Онлайн-інструменти формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін».

7. Нові науково обґрунтовані теоретичні та / або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження *Хмарної Л. В.* підтверджено експериментальною перевіркою ефективності впровадження моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічних умов її реалізації, яка проводилась з 2019 по 2021 рік на базі Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-21-606/1 від 09.09.2021 р.); Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 691/01 від 13.09.2021 р.); Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (довідка № 01-1038 від 12.05.2021 р.).

8. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Апробація результатів дисертації.

Основні положення і результати дослідження доповідалися й отримали позитивну оцінку на засіданнях, теоретичних і методичних семінарах кафедри теорії і практики початкової освіти та кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; на науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах, семінарах різного рівня: *Міжнародних* – «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Слов'янськ, 2018, 2019, 2020), «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (Київ, 2020), «Світові освітні тренди: створення творчого середовища STEAM-навчання» (Київ, 2021), Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті» (Харків, 2021); *Всеукраїнських* – «Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Кривий ріг, 2019), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової освіти» (Умань, 2019), XIII Всеукраїнська Школа науково-методичного досвіду «Професійно-педагогічна підготовка вчителів до

реалізації Концепції «Нова українська школа» у галузі мистецької освіти» (Миколаїв, 2019), «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2020), Зимова школа медіаосвіти та медіаграмотності Академії української преси «Практична медіаграмотність: аспекти впровадження» (Київ, 2021), «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (Київ, 2021), «Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти» (Чернігів, 2021), «Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Кривий Ріг, 2021); *Регіональних* – регіональна (не)конференція для шкільного вчителства та викладацького кола педагогічних закладів афілійований міні-EdCamp Sloviansk за темою «Готуємо вчителство Нової української школи» (Слов'янськ, 2018), тренінг «Основи медіаграмотності та створення якісного журналістського контенту» в рамках проекту «Формування медіаграмотності мешканців Донеччини шляхом підготовки тренерів серед педагогів і школярів регіону» (Слов'янськ, 2018), V серпневий Конгрес освітян Донеччини «Нова українська школа: вчимося вчити по-новому» (Краматорськ, 2019), освітянський форум «Відкритий освітній простір – нове суспільство» (Краматорськ, 2019), тренінг «Школа Амбасадорів миру» (Святогірськ, 2019), тренінг «Школа розвитку культури миру та толерантності на «лінії зіткнення» для випускників Школи Амбасадорів миру Програми ООН із відновлення та розбудови миру (Святогірськ, 2019), регіональний медіа-квест «Практична медіаграмотність: здобутки та досвід впровадження» в межах Всеукраїнського експерименту «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» (Миколаївка, 2020), тренінг «Формування медіаграмотності сучасного педагога» (Слов'янськ, 2020), регіональний навчально-методичний семінар «Медіаграмотність і професійний імідж сучасного педагога» в межах Всеукраїнського проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» та експерименту «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» (Краматорськ, 2021), обласний Co-working «Формування навичок безконфліктного спілкування через синтез засобів мистецтва та медіаграмотності» (Краматорськ, 2021).

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Основні положення дисертаційної праці відображено в 16 публікаціях (з них 13 – одноосібних), зокрема: 3 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в періодичному виданні зарубіжної країни; 1 навчально-методичний посібник; 11 публікацій апробаційного характеру (матеріали конференцій та інші видання).

Одержані автором результати є самостійним внеском у розроблення моделі та педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належить: обґрунтування понятійного апарату теорії медіаосвіти та медіаграмотності (Хмарна Л. В., Гаврілова Л. Г. *Онлайн-інструменти формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін : навч.-метод. посіб.* Слов'янськ : Видавництво Б. І. Маторіна, 2020. 80 с.), обґрунтування педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін (Хмарна Л. В., Гаврілова Л. Г. *Педагогічні умови формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (16–17 вересня 2021 року).* Запоріжжя : Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021. URL: <https://ele.zp.ua/nush-conference2021/speech>), виокремлення специфіки формування медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво» (Хмарна Л. В., Гаврілова Л. Г. *Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін як теоретична проблема. Інноваційна педагогіка. Спецвипуск.* 2019. С. 122–128. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/specvipusk_2019.pdf).

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

В дисертації на основі ґрунтовного аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду в галузі медіаграмотності та мистецької освіти, врахування принципів компетентнісного підходу як ключової освітньої парадигми сьогодення, концептуальних вимог Нової української школи та загальних тенденцій цифровізації освіти запропоновано шляхи формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Спеціальність, якій відповідає дисертація: дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

10. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Матеріали дисертації викладено послідовно у формально-логічний спосіб з дотриманням наукового стилю викладення.

11. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертації здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності, за результатами перевірки та аналізу матеріалів

дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

12. Відповідність дисертації вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертація здобувача Хмарної Л. В. за темою «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти» за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями). повністю відповідає вимогам пунктів 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

У процесі обговорення **ВИСТУПИЛИ:**

Офіційний рецензент Інна Анатоліївна Хижняк, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДДПУ: Рецензія на дисертацію Л. В. Хмарної «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти», представленій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта.

Реформування освітньої системи України в руслі євроінтеграційних процесів вимагає перебудови освітньої системи та її спрямування на формування грамотного педагога, який зможе працювати в умовах інформаційного суспільства з розгалуженою медіасферою. З огляду на це актуальність обраної теми наукового дослідження Л. В. Хмарної «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти» не викликає сумніву.

У роботі це обґрунтовано на достатньому рівні і з різних позицій: наближення української освітньої системи до європейського та світового освітніх просторів; підтримка та розвиток гуманістичних цінностей, ідей людиноцентризму, автономності особистості, педагогіки партнерства; необхідність підготовки вчителів, які мають у своєму професійному інструментарії медіаграмотність та медіакомпетентність, виявляють готовність до фасилітації, підтримки та супроводу процесу становлення й розвитку особистості учня в умовах інформаційно і медійно зорієнтованої парадигми навчання; неготовність вітчизняного науково-методичного інструментарію, пошуки наукових підходів щодо розуміння сутності медіа та похідних від нього

понять і т. ін.

У результаті наукового пошуку Л. В. Хмарна досягла результатів, що характеризуються теоретичною та практичною значущістю. До вагомих результатів дослідження відносимо широко представлений експериментальний компонент. Авторка вдалася до констатувального дослідження, у результаті якого з'ясувала, що більшість учителів мистецьких дисциплін мають середній і низький рівень сформованості медіаграмотності за всіма критеріями й показниками. Аналіз результатів контрольного етапу експерименту засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості медіаграмотності учителів мистецьких дисциплін у експериментальній групі, на відміну від кількісних показників контрольної групи, що доводить ефективність пропонованих педагогічних умов.

Отже, дисертація Л. В. Хмарної виконана на належному науковому рівні, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку. Оформлення роботи відповідає чинним вимогам до наукових праць такого рівня.

Разом із зазначеними позитивними рисами аналізованого дослідження вкажемо і недоліки та дискусійні положення:

1. Вважаємо, що потребує коригування формулювання суперечностей, які обумовлюють актуальність мети дослідження: перша із них об'єднує два різновиди суперечностей («між соціальними потребами та педагогічною практикою» та «між потребами педагогічної практики та неготовністю освітян до вирішення відповідних педагогічних завдань»), друга і третя близькі за змістом і полягають у відсутності навчально-методичного забезпечення процесу формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін. При цьому всі суперечності стосуються педагогічної практики, тоді як суперечностей на рівні «між соціальними потребами та педагогічною наукою», «між потребами педагогічної практики та не розробленістю в педагогічній науці відповідних теорій, моделей, технологій» у роботі не відображено.

2. Дискусійним є визначення об'єкта дослідження — «формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін закладів загальної середньої освіти». На нашу думку, об'єктом є ширше поняття — освітній процес (процес підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін), у закладах післядипломної педагогічної освіти, оскільки за традиційних умов навчання чи відбувається там формування медіаграмотності? Надалі в предметі дослідження авторка поєднала модель та педагогічні умови. Можливо, варто залишити лише педагогічні умови?

3. У науковому апараті в окреме завдання винесено навчально-методичне забезпечення моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, що є складником пропонованої моделі, тоді як визначення педагогічних умов її ефективності, які виходять за межі моделі, в завданнях не відображено.

4. Педагогічні умови ефективності моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін вказано і в теоретичному, і в практичному значенні дослідження. На нашу думку, педагогічні умови та шляхи їх реалізації більше тяжіють до теоретичного значення і їх не варто вказувати в обох позиціях.

5. Вважаємо, що у висновках до розділів дослідження не варто наводити цитат, лише особисті узагальнення автора (напр., висновки до розділу 1).

6. На нашу думку, потребує вдосконалення формулювання педагогічних умов.

Некоректним вважаємо формулювання першої педагогічної умови: «розвиток мотивації до формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, усвідомлення специфіки використання медіа на уроках мистецької освітньої галузі». Не зрозуміло, у кого розвивається мотивація: у викладачів закладів післядипломної освіти чи самих вчителів мистецьких дисциплін. Крім того в умові поєднуються чинники впливу на мотиваційну та когнітивну сфери (усвідомлення специфіки використання медіа — методика застосування).

У другій педагогічній умові викликає сумніви поняття «мистецькі знання з медіаграмотності».

У третій педумові зазначено: «формування вмінь і навичок практичного застосування матеріалів з розвитку медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво», використання наявних та створення власних цифрових освітніх ресурсів з медіаграмотності». Виникає запитання: у кого розвивається медіаграмотність: в учнів шкіл чи вчителів мистецьких дисциплін? Вбачаємо в педагогічних умовах неоднозначне тлумачення предмета дослідження.

У пункті «Теоретико-методологічне обґрунтування моделі.» відсутнє теоретичне обґрунтування поняття «модель». У науковій новизні дослідження вказано «уточнено теоретичні дефініції «медіаграмотності», «медіакомпетентності», «медіакультури», «медіаосвіти» тощо», тоді як у висновках до розділу I наведено визначення першого поняття. Відповідно, у висновках не відображено і взаємозв'язки цих понять і послідовність формування в процесі освіти та самоосвіти педагогів.

7. У роботі застосування дистанційного курсу «Медіаграмотність на уроках мистецтва в закладах післядипломної педагогічної освіти визначено як засіб неформальної освіти. Потребує уточнення: навчання в закладах післядипломної освіти належить до неформальної освіти? Де може застосовуватися цей курс як засіб неформальної освіти?

8. Робота не позбавлена стилістичних та лексичних недоліків, зокрема паралельно використовуються словосполучення «теоретико-методологічне підґрунтя моделі» та «теоретико-методологічне підґрунтя моделі»; часто вживаним є термін «зарубіжний», що є росіянізмом і з боку норм української мови його використання є неправомірним: досвід – закордонний, учені – іноземні і т. ін.

Указані недоліки не порушують загальної наукової значущості дослідження Л. В. Хмарної «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти». За його результатами авторка вирішила поставлені завдання й отримала нові наукові результати, які мають істотне значення для розвитку сучасної науки. Вважаємо, що дисертаційне дослідження може бути рекомендоване для подання до захисту до разової спеціалізованої вченої ради відповідного профілю.

Офіційний рецензент Бескорса О.С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ: Актуальність проблеми, порушеної в роботі Хмарної Лілії Віталіївни, не викликає жодних сумнівів. По-перше, глобальний характер стрімкого розвитку сучасного медіапростору зумовлює необхідність спеціальної підготовки фахівців різних галузей, що буде фокусуватися на розвиткові вмінь здійснювати пошук інформації, оцінювати її, етично використовувати, критично аналізувати, раціонально взаємодіяти з медіа. По-друге, формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти є на сьогодні актуальною, оскільки, як вдало виявлено дослідницею, вчителі мистецтва у своїй професійній діяльності використовують інформаційний потенціал медіа-мистецтва неповною мірою. Однак, саме освітня галузь «Мистецтво» має сприяє формування інформаційного світогляду молоді в медіанасиченому просторі. Тож, робота є актуальною, цікавою, своєчасною.

У дисертаційній роботі Л. В. Хмарної чітко визначеним є науковий апарат, а саме: об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, вмотивованим є вибір наукового інструментарію, який включає в себе вдало підібрані методи дослідження (аналіз медіаджерел, соціологічної, культурологічної, психолого-педагогічної, методичної літератури; вивчення й узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань розвитку медіатехнологій та теорії медіаосвіти; проєктування й моделювання, педагогічне анкетування, опитування, тестування, спостереження, методи математичної статистики для опрацювання отриманих даних). Завдання роботи відповідають поставленій меті і сформульовані в обсязі, який дозволяє ґрунтовно розкрити тему дослідження.

Проведена експертиза виконаних завдань переконливо доводить, що в першому розділі авторці вдалося розкрити теоретичні основи формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань розвитку медіатехнологій та теорії медіаосвіти. На схвалення заслуговує джерельна база, яку авторка залучила для побудови теоретичного підґрунтя дослідження. Це 307 джерел, із яких близько 60 іншомовні, що говорить про широке вивчення зарубіжного досвіду. І як результат опрацювання такої кількості літературних джерел, авторкою представлено науково-термінологічний апарат, який включає такі

поняття: «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіакультура», «медіаосвіта».

Для вирішення другого завдання дисертаційної роботи, авторкою розкрито сутність категорії «медіаграмотність вчителів мистецьких дисциплін» та визначено її структуру, що включає когнітивний, праксеологічний та особистісний складники.

Заслуговує на схвалення представлене в підрозділі 1.3 теоретичне обґрунтування моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та педагогічних умов її реалізації, зважаючи на специфіку професійної діяльності вчителів музичного мистецтва, що дозволило вирішити третє завдання дослідження.

Обґрунтовуючи під час вирішення третього завдання дослідження педагогічні умови формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в закладах післядипломної педагогічної освіти, дисертантка наголошує на важливості розвитку мотивації до формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, усвідомлення специфіки використання медіа на уроках мистецької освітньої галузі; надання вчителям мистецьких дисциплін комплексу базових та специфічних мистецьких знань з медіаграмотності; формування вмінь і навичок практичного застосування матеріалів з розвитку медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво», використання наявних та створення власних цифрових освітніх ресурсів з медіаграмотності. Для успішної реалізації кожної з умов Л. В. Хмарна визначила зміст та методи організації освітньої діяльності учителів мистецьких дисциплін.

Заслуговує також на схвалення експериментальна частина дослідження, зокрема розроблене навчально-методичне забезпечення формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, до якого ввійшли: дистанційний курс «Медіаграмотність на уроках мистецтва», розміщений в середовищі Google Classroom; онлайн-тренінг «Вчимося медіаграмотності в online» та навчально-методичний посібник «Онлайн-інструменти формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін», які є інноваційними методами та засобами організації освітньої діяльності в закладах післядипломної педагогічної освіти (Завдання 4).

На високу оцінку заслуговує експериментальна частина дослідження, зокрема способи реалізації обґрунтованих педагогічних умов, що виконати дозволило виконати п'яте завдання дослідження (Завдання 5).

Зважаючи на викладене вище, дисертація є логічно структурованою, містить ґрунтовний теоретичний аналіз досліджуваної проблеми та інноваційне навчально-методичне забезпечення для практичного її вирішення.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Хмарної Лілії Віталіївни, хочу висловити кілька міркувань, що носять здебільшого рекомендаційних характер:

1. Говорячи про поняття медіаграмотності в зарубіжному науковому дискурсі, слід зазначити, що найважливішими науковими школами медіаосвіти в світі вважаються британська та канадська, а їхніми найвідомішими представниками є Harold Innis, Robert Morgan, Lena Masterman і Karry Bazalgette (британські вчені), наукові праці яких залишилися поза увагою дисертантки.

2. На наш погляд, серед критеріїв сформованості медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін доречно додати діяльнісно-творчий критерій, який би вимірював сформованість праксеологічного компонента досліджуваного явища і був би безпосередньо пов'язаний із специфікою професійної діяльності саме вчителів мистецьких.

3. У тексті дисертаційної роботи вжито скорочення, які зустрічаються менше двох разів, відповідно не вносяться до переліку умовних скорочень, а їхнє пояснення має додатково наводитися в тексті, це є вимогою сформульованою в Наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

4. Презентуючи онлайн-тренінг, розроблений дисертанткою для вчителів освітньої галузі мистецтво в підрозділі 2.3, слід більш детально розкрити структуру такого тренінгу, його етапи, методи, що саме й відрізняє тренінгову форму взаємодії від інших.

5. У зображенні моделі формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти доцільно графічно зобразити зв'язок результату дослідження з метою, що впливає із соціального замовлення суспільства на медіаграмотного вчителя мистецьких дисциплін.

Викладені критичні зауваження та побажання мають дискусійний характер, не знижують якості дисертаційної роботи, яка виконана на належному науково-теоретичному рівні, є актуальною, завершеною і самостійною. Дисертація містить нові як теоретичні, так і практичні результати, що в сукупності є суттєвим для вирішення проблеми формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Отже, дисертаційна робота «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О.Г.: Дисертаційна робота Хмарної Л.В. присвячена актуальній проблемі сьогодення. Дисертантом було ретельно проаналізовано велику кількість наукової літератури з проблеми дослідження. Зроблені ним за результатами дослідження висновки та рекомендації мають право на впровадження в практику педагогічної мистецької освіти, навчальний-виховний процес у закладах післядипломної педагогічної освіти, які здійснюють підвищення кваліфікації працівників освіти. Рекомендую роботу до представлення у спеціалізовану вчену раду.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Робота відзначається актуальністю досліджуваної проблеми, а також важливістю отриманих результатів для теорії і практики формування медіаграмотності під час підвищення кваліфікації учителів мистецької галузі закладів загальної середньої освіти в закладах післядипломної педагогічної освіти. Висновки, які зроблені дисертантом, є досить виважені, ґрунтовні, аргументовані, мають практичну і професійну спрямованість. Вважаю, що представлене дослідження є самостійним, завершеним та відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій. Робота може бути рекомендована для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Доктор педагогічних наук, доцент Воронова Н.С. Представлене дослідження актуальне, самостійне, таке, що відповідає вимогам до кандидатських дисертацій за спеціальністю 015 – Професійна освіта і може бути рекомендованим для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Кандидат педагогічних наук, доцент Вовк Н.В.: Необхідно відзначити належний теоретико-методологічний рівень роботи та її важливість для теорії і практики у процесі підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін. Позитивної оцінки заслуговує наукова новизна та практична значущість дисертаційної роботи, в якій представлено новий та досить оригінальний підхід щодо формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін. Результати проведеного дослідження засвідчують ефективність розв'язання поставлених завдань. Оскільки науковий рівень дисертації відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій зі спеціальності 015 – Професійна освіта, вона може рекомендуватися до представлення та захисту у спеціалізованій вчентій раді.

Доктор педагогічних наук, професор Бондаренко В.І.: Проведене дослідження значною мірою сприятиме підвищенню рівня сформованості медіаграмотності сучасних учителів мистецьких дисциплін, відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта і може рекомендуватися для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Хмарна Лілія Віталіївна висловила подяку рецензентам та виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до дисертаційного дослідження, за позитивну оцінку його наукової праці і запевнила, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані і враховані у подальшому дослідженні.

На основі обговорення дисертаційної роботи Хмарної Л.В. кафедра теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедра теорії і практики початкової освіти ДДПУ дійшли такого висновку.

ВИСНОВОК

фахового семінару спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» про дисертаційну роботу **Хмарної Лілії Віталіївни «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти»**, подану до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціальностями)

Дисертаційна робота **Хмарної Лілії Віталіївни «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти»** виконана на високому теоретичному та практичному рівні, має значний внесок в теорію та практику професійної освіти, є самостійним і завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, має цілісний характер, відповідає вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертацію виконано відповідно до комплексної теми наукових досліджень «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307), комплексної теми «Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації – 0115U003313), що розроблюється у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», а також Всеукраїнського проекту «Вивчай і розрізняй: інфо-медійна грамотність», який реалізується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX).

Тему затверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 5 від 20 грудня 2018 р.).

Актуальність дослідження. На сьогодні, в умовах інформаційної війни та жорстких реалій українського інформаційного простору з численними прикладами поширення неправдивої, неперевіреної, «фейкової» інформації з

багатьох гострих питань сьогодення медіаосвіта та медіаграмотність стали необхідними складниками загальної інформаційної культури особистості, компонентами якісних освітніх програм вищої школи, увійшли до переліку ключових компетентностей XXI століття. Формування медіаграмотності наразі починається з наймолодшого віку, компоненти медіаосвіти поступово входять до змісту всіх шкільних дисциплін. Медіаграмотність є базовим елементом політики в сфері споживання інформації, вона має охоплювати всі категорії людей протягом усього їхнього життя, для того щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа. Це стосується в першу чергу вчителів, які особливим чином впливають на формування свідомості майбутніх громадян. Однак дотепер недостатньо вивченими лишаються питання формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в системі післядипломної педагогічної освіти.

Актуальність і доцільність розв'язання проблеми формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в умовах становлення Нової української школи в системі післядипломної педагогічної освіти доведена низкою виявлених під час наукових пошуків *суперечностей*: між підвищенням вимог закладів загальної середньої освіти до рівня медіаграмотності учителів мистецьких дисциплін в умовах зростання ролі медіавпливів у суспільстві та незадовільним реальним станом медіапідготовки фахівців освітньої галузі «Мистецтво», які в переважній більшості неготові до ефективного застосування сучасних медіа та невмотивовані в набутті медіаграмотності; між вимогами сучасних освітніх програм до інтеграції елементів медіаосвіти та медіаграмотності в усі шкільні дисципліни, в тому числі мистецької освітньої галузі, та практичною неготовністю вчителів до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» з додаванням до кожної змістової лінії елементів медіаграмотності; між можливостями неформальної освіти, зокрема тренінг-навчання, масових відкритих онлайн-курсів, засобів цифрових технологій у формуванні медіаграмотності вчителів та відсутністю відповідних навчально-методичних розробок та рекомендацій.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* спроектовано модель формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти та визначено педагогічні умови її реалізації (розвиток мотивації до формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, усвідомлення специфіки використання медіа на уроках мистецької освітньої галузі; надання вчителям мистецьких дисциплін комплексу базових та специфічних мистецьких знань з медіаграмотності; використання тренінгових технологій для формування вмінь і навичок практичного застосування матеріалів з розвитку медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво», застосування наявних та створення власних цифрових освітніх ресурсів з медіаграмотності); до вітчизняного наукового обігу введено поняття «медіаграмотність вчителів мистецьких

дисциплін» як здатність особистості свідомо сприймати і критично оцінювати мистецьку інформацію, отриману із різних медіа; орієнтуватися в жанрах та особливостях мови мистецтв (візуальних та аудіовізуальних), що використовуються для впливу на свідомість аудиторії; володіти вміннями й навичками аналізу та створення власних медіаресурсів з допомогою цифрових технологій; мати сформовані художньо-естетичні ціннісні орієнтири;

– *уточнено* теоретичні дефініції «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіакультура», «медіаосвіта» тощо;

– *удосконалено* форми і методи формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін під час підвищення кваліфікації в закладах післядипломної педагогічної освіти;

– *конкретизовано* компонентну структуру медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в єдності когнітивного, праксеологічного, особистісного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища;

– *подальшого розвитку* набув діагностичний інструментарій вивчення медіаграмотності вчителів освітньої галузі «Мистецтво».

Практичне значення отриманих результатів визначено вдосконаленням змісту професійного розвитку вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти, передусім реалізацією педагогічних умов формування їхньої медіаграмотності; розробленням навчально-методичного забезпечення, до якого увійшли: дистанційний курс «Медіаграмотність на уроках мистецтва», розміщений в середовищі Google Classroom; онлайн-тренінг «Вчимося медіаграмотності в online» та навчально-методичний посібник «Онлайн-інструменти формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін».

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-21-606/1 від 09.09.2021 р.); Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 691/01 від 13.09.2021 р.); Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (довідка № 01-1038 від 12.05.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Одержані автором результати є самостійним внеском у розроблення моделі та педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належить: обґрунтування понятійного апарату теорії медіаосвіти та медіаграмотності, обґрунтування педагогічних умов формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін, виокремлення специфіки формування медіаграмотності на уроках освітньої галузі «Мистецтво».

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на засіданнях, теоретичних і методичних семінарах кафедри теорії і практики початкової освіти, кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» упродовж 2018–2021 рр., на науково-практичних конференціях, семінарах, тренінгах, освітянських форумах та школах: *Міжнародних* – «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Слов'янськ, 2018, 2019, 2020), «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (Київ, 2020), «Світові освітні тренди: створення творчого середовища STEAM-навчання» (Київ, 2021), Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті» (Харків, 2021); *Всеукраїнських* – «Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Кривий ріг, 2019), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової освіти» (Умань, 2019), XIII Всеукраїнська Школа науково-методичного досвіду «Професійно-педагогічна підготовка вчителів до реалізації Концепції «Нова українська школа» у галузі мистецької освіти» (Миколаїв, 2019), «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2020), Зимова школа медіаосвіти та медіаграмотності Академії української преси «Практична медіаграмотність: аспекти впровадження» (Київ, 2021), «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (Київ, 2021), «Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти» (Чернігів, 2021), «Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Кривий Ріг, 2021); *Регіональних* – регіональна (не)конференція для шкільного вчительства та викладацького кола педагогічних закладів афілійований міні-EdCamp Sloviansk за темою «Готуємо вчительство Нової української школи» (Слов'янськ, 2018), тренінг «Основи медіаграмотності та створення якісного журналістського контенту» в рамках проекту «Формування медіаграмотності мешканців Донеччини шляхом підготовки тренерів серед педагогів і школярів регіону» (Слов'янськ, 2018), V серпневий Конгрес освітян Донеччини «Нова українська школа: вчимося вчити по-новому» (Краматорськ, 2019), освітянський форум «Відкритий освітній простір – нове суспільство» (Краматорськ, 2019), тренінг «Школа Амбасадорів миру» (Святогірськ, 2019), тренінг «Школа розвитку культури миру та толерантності на «лінії зіткнення» для випускників Школи Амбасадорів миру Програми ООН із відновлення та розбудови миру (Святогірськ, 2019), регіональний медіа-квест «Практична медіаграмотність: здобутки та досвід впровадження» в межах Всеукраїнського експерименту «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» (Миколаївка, 2020), тренінг «Формування медіаграмотності сучасного педагога» (Слов'янськ, 2020), регіональний навчально-методичний семінар

«Медіаграмотність і професійний імідж сучасного педагога» в межах Всеукраїнського проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» та експерименту «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» (Краматорськ, 2021), обласний Co-working «Формування навичок безконфліктного спілкування через синтез засобів мистецтва та медіаграмотності» (Краматорськ, 2021).

Основні результати дисертаційного дослідження відображено в публікаціях:

1. Хмарна Л. В., Гаврілова Л. Г. Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін як теоретична проблема. *Інноваційна педагогіка. Спецвипуск.* 2019. С. 122–128. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/specvipusk_2019.pdf.

2. Хмарна Л. В. Структурно-компонентний аналіз поняття «медіаграмотність учителів мистецьких дисциплін». *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.* 2020. Вип. 54. С. 89–102. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2020.54.06>.

3. Хмарна Л. Методичні аспекти організації тренінгу з медіаграмотності для вчителів мистецтва. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти.* 2021. Вип. 1 (14). С. 176–183. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.14.2021.236602>.

4. Khmarna L. Massive open online courses as a means of development of art teachers media literacy. *Social and Human Sciences : Polish-Ukrainian scientific journal.* 2021. Vol. 02 (30). URL: <https://issn2391-4164.blogspot.com/p/219.html>.

5. Хмарна Л. В. Теоретичні аспекти формування медіаграмотності вчителя мистецьких дисциплін. *Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи* : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. Кривий Ріг, 2019. С. 240–243.

6. Хмарна Л. Поняття медіаграмотності у зарубіжному науковому середовищі. *Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової освіти* : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (7 жовтня 2019 р.). Умань, 2019. С. 140–144. URL: <https://cutt.ly/dmHrYsg>.

7. Хмарна Л. Медіаграмотність та мистецтво в школі: реалії та перспективи. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2019. С. 225–229.

8. Хмарна Л. Синтез мистецтва та медіаграмотності - шлях до нових можливостей, реалії та перспективи. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ). Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 269–271.

9. Хмарна Л. Методологічні підходи та принципи професійного розвитку вчителів мистецьких дисциплін засобами медіаграмотності. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Слов'янськ, 19–20 травня 2020 року. Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2020. С. 226–229.

10. Хмарна Л. В. Курс «Медіаграмотність вчителя музичного мистецтва» в системі підвищення кваліфікації фахівців освітньої галузі «Мистецтво». *Світові освітні тренди: створення творчого середовища STEAM-навчання* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної online-конференції. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021. С. 128–130.

11. Хмарна Л. В. Сучасні напрями наукових досліджень медіаграмотності, медіакультури та медіаосвіти в Україні. *Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті* : матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції, 20–21 травня 2021 року. Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. С. 239–243.

12. Хмарна Л. В. Проектування структури і змісту курсу з медіаграмотності для вчителів музичного мистецтва з використанням ІК-технологій. *Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці*: зб. матеріалів у III Всеукраїнської конференції, 28 квітня 2021 р. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. С. 113–116. URL: <http://surl.li/zcwy>.

13. Хмарна Л. В. Тренінг як провідна форма розвитку медіаграмотності вчителів мистецтва закладів загальної середньої освіти. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11–12 червня 2021 року, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 63–66.

14. Хмарна Л. В. Впровадження дистанційного курсу з медіаграмотності в системі підвищення кваліфікації вчителів музичного мистецтва. *Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи* : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. Кривий Ріг, 2021. С. 231–234.

15. Хмарна Л. В., Гаврілова Л. Г. Педагогічні умови формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (16–17 вересня 2021 року). Запоріжжя : Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021. URL: <https://ele.zp.ua/nush-conference2021/speech/>.

16. Хмарна Л. В., Гаврілова Л. Г. Онлайн-інструменти формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін : навчально-методичний посібник. Слов'янськ : Видавництво Б. І. Маторіна, 2020. 75 с.

УХВАЛИЛИ:

Учасники фахового семінару спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» рекомендують дисертаційну роботу **Хмарної Лілії Віталіївни «Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування: «за» – 17, «проти» – немає, «утримались» – немає. Рішення прийнято одногосно.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету початкової,
технологічної та професійної освіти ДДПУ

І.А. Хижняк

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти

О.С. Бескорса

Головуючий на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти

В.І. Бондаренко

Секретар засідання:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти

Н.В. Вовк

Підписи д.п.н., проф. Хижняк І.А., к.п.н., доц. Бескорсої О.С., д.п.н., проф. Бондаренко В.І. та к.п.н., доц. Н.В. Вовк – **засвідчую:**

Начальник відділу кадрів

Є. С. Сілін

